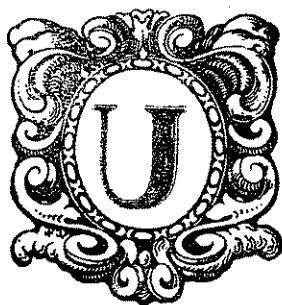

CONVERSES SOBRE TEATRE

II

N dels temes que s'acostuma tractar amb preferència a qualsevol altre que no sigui el del'eterna «crisi teatral», és el del «teatre popular». Es llei de certa gent, que així que se senten un

xic malalts, en lloc de posar-se a règim, s'enquimeren en cercar medicines pels altres. Podem tenir, doncs, per ben segur que quan els que s'anomenen ells mateixos *elements rectors de la intel·ligència* obren generosament els porticons de la seva torra d'ivori, és que a la torra d'ivori hi ha esdevingut algun fracàs.

Creiem, de primer entuvi, que els qui parlen de «teatre popular» cometen un pleonasme, puix hom no imaginaria una obra de teatre representada sense espectadors. Ja deia, ens sembla, En Pin i Soler, que per a que una processó sigui lluïda cal que hi hagi gent que la formi i gent que se la miri, puix no hi hauria res més trist que una processó en la que tot el poble hi anés.

No havem observat tots quina fredor se sent dins una sala de teatre quan es representa davant d'un públic escàs? Ja poden escarrassar-se els actors; ja pot ésser magnífica la presentació: res pren relleu ni color. En canvi, ompliu el teatre de gent de totes condicions, però identificades en un mateix interès per ço que a les taules va a representar-se, i veureu com tot adquireix una vida i una valor insospitades; con l'obra creix i els actors s'ageganten. L'emoció va de l'escena al públic i del pú-

blic a l'escena fins a confondre's en un sol goig estètic. Allavors és quan comprendrem que no hi ha teatre sense poble. Podran existir divertiments plàstics i dialogats per a amenitzar àpats, thes i demés reunions aristocràtiques, tant en cases particulars com en hôtels, precedits o no de conferències, però breus, sintètics, per tal de no interrompre massa les converses; mes per a que existeixi aquest art fecond i tan pregonament humà com el Teatre, cal que s'estableixi un col·loqui entre l'element escènic i el públic espectador. Més ben dit: el teatre és col·loqui, i l'eficàcia i valor d'una obra rau en, més que en el seu mèrit intrínsec, en el grau de comprensió que ha conseguit determinar entre autor i públic per mitjà de la farsa escènica.

Es possible que si els polids propagadors, a estones, del «teatre popular» es dignessin deixar la seva hieràtica positura per a discutir amb aquest plebeu articulista, ens dirien: «Per Déu, no. No volgheu confondre les espècies ni portar l'aigua al vostre molí. Ja ho sabem que quan un enraona és perquè hi ha qui l'escolta; però és que nosaltres volem oients de qualitat i quan prediquem la necessitat de popularitzar el teatre, més ben dit, *part* del teatre, ho fem amb el ben intencionat intent d'oferir a n'el bon poble menges intel·lectuals fàcilment digeribles i assimilables pel seu ventrell rudimentari.»

Davant d'aquesta figurada objecció hi aposem una rodona resposta. No creiem que l'art pugui convertir-se en quelcom com un tren en què hi hagi primeres, segones i terceres. L'art deu ésser per a tothom: per a que en gaudeixi el convençut i vagi interessant-s'hi el curiós. Les reli-

gions que, amb un notable paral·lelisme amb el teatre (no oblidem que el teatre té origen religiós i la litúrgia és essencialment teatral), s'han fet mestresses de totes les arts per tal de commoure i enlairar l'esperit dels creients, no l'han feta aquesta arbitrària distinció entre devots «refinats» i devots «vulgars». Les catedrals majestuosos, monuments d'art, acoblen el poble i no pas una casta determinada, i el cant gregorià, tan solemne i greu, troba, sovint, ressons inefables en gent senzilla, de poques lletres. Solament quan el proselitisme eclesiàstic ha distribuït els remats espirituals en cledes de diverses qualitats, és quan l'obra xorca de la «popularitat», amagada amb el mot «divulgació», s'exterioritza amb innocentones fulles dominicals, que ningú llegeix; amb conferències quaresmals per a obrers, que ningú escolta; i amb el repartiment de la «sopa dels pobres», que atipa, però que no alimenta i que ningú agraeix.

No creiem fer-ne massa si diem que el «teatre popular» que molts prediquen no és altra cosa que un intent de «sopa dels pobres», sense que amb això vulguem fomentar la malícia dels qui es pensen que quan es tracta d'aquestes obres benèfiques, no tota la substància va a parar a l'olla.

«No ens entenem—replicarà el nostre interlocutor imaginari—; ço que nosaltres pretenem és arrabassar una bandera i assenyar una orientació.» Veiem-ho: La bandera que cal prendre la onegen ara els qui, afalagant baixos instints, han fet un merca-deig del teatre. Potser començarem a entendre'ns. Quines idees prediquen els legionaris d'aqueixa bandera que és forçós arrencar de la barricada on senyoreja? Cap idea; però en contra, rialles grasses, contorsions grotesques a balquena, drames de bordell i de patibul a dojo, torpituds amorals a raig fet; tot amb un llenguatge vergonyós, miser, quan l'ambient vol ser menestral; amb expressió cursi de ball de socis i amb melifluitat de pomada de pentinadora, quan vol estargir «el món dels senyors». Però vosaltres, què heveu fet per a que els incivils aprofitats hagin pogut aixecar una bandera que s'emporta tot el poble humil capaç de sentir, d'estimar,

d'emocionar-se i de matar i morir per una utopia? Vosaltres, senyors pedants, us heveu entretingut, mentrestant, brodat en canyamàs, com unes col·legiales, paraules inintel·ligibles, pròpies per a un joc pueril d'endevina, endevinalla. Es que *ells*—direu—no han menyspreuat l'ús i l'abús d'aquests tòpics d'èxit fàcil i assegurat, i dels quals ens guardarem com d'escaldar-nos. Posem-los en rengle aquests tòpics: predomini de l'acció, interès avivat per insospitats cops d'efecte, sentimentalisme convertit en una font de llàgrimes, gresca malabar i desencaixada, caràcters d'estructura simple, tribut a l'actualitat... Doncs veieu: un sol d'aquests tòpics, destrament administrat, bastaria per a fer un dramaturg o un comediògraf de cap de brot. I si usant-los malament se n'ha tret tanta xeixa, què hauria estat si s'haguessin fet servir amb talent i honestetat? En «Candide ou l'optimisme», de Voltaire, hom pregunta per què hi han obres que poden tenir cert interès i cap mèrit. En tenen la culpa els bons escriptors que amb un mal entès esperit de refinament i superioritat s'aparten del poble, o bé quan s'hi adrecen volen prescindir dels tòpics susdits, sense els quals no serien eterns Shakespeare ni Molière.

Es ridícol que quan es vol conquerir al poble amb la senyera de «teatre popular», se'l posi al mateix nivell que les criatures a les que es preté enllemnir amb màximes morals de volada de pollet i contes de fades propis per a il·lustrar cromos de xocolata. (Ja parlarem un altre dia del Teatre d'Infants.) I més ridícol encara—se'ns escapa dels llavis la paraula *estúpid*—que quan es vol oferir com una concessió a ço que algú n'ha volgut dir «ambient popular», es faci ús, com en algunes comèdies recents, d'una fraseologia que sols deu parlar-se en l'estable que no pot faltar entre els compartiments d'aquest cervell privilegiat que alguns proclamen com l'esperança del Teatre Català.

Desenganyem-nos. No hi ha teatre popular ni teatre aristocràtic. Hi ha tan sols *Teatre*. Que aquest camí està ple de fang? Està bé: però amb aquest fang s'han pastat les obres mestres.

FRANCESC CURET